

Θέμα : Η Ελλάδα να προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών υδάτων της στα 12 ναυτικά μίλια σε Ανατολική Μεσόγειο, Αιγαίο και Λιβυκό (αρχής γενομένης από την Κρήτη), σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας.

*Γράφει η Δρ. Ελένη Σαββάκη,
Ομότιμος καθηγήτρια Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το **Δίκαιο της Θάλασσας** (1982), η οποία υπεγράφη και από όλες τις χώρες της ΕΕ (2003), ορίζει ότι «η χωρική θάλασσα ενός κράτους εκτείνεται έως 12 ναυτικά μίλια από τη γραμμή βάσης του». Συνεπώς, η **επέκταση των χωρικών υδάτων** (ή αιγιαλίτιδας ζώνης ή χωρικής θάλασσας) **στα 12 ναυτικά μίλια είναι νόμιμο δικαίωμα κάθε χώρας**. Επίσης, κάθε χώρα έχει πλήρη κυριαρχία στον εναέριο χώρο πάνω από την αιγιαλίτιδα ζώνη, όπως και στον βυθό και στο υπέδαφός της.

Η ίδια σύμβαση ορίζει, ότι «*Στην περίπτωση νησιών που περιβάλλονται από υφάλους, η γραμμή βάσης για την μέτρηση του εύρους της χωρικής θάλασσας είναι η προς την θάλασσα γραμμή κατωτάτης ρηχίας των υφάλων*». Συνεπώς, **τα νησιά έχουν πλήρη δικαιώματα σε όλες τις θαλάσσιες ζώνες**, συμπεριλαμβανομένης αιγιαλίτιδας ζώνης, νησιωτικής υφαλοκρηπίδας (που διακόπτεται εκεί όπου ο παράκτιος βυθός αποκτά κλίση 30-45 μοιρών) και νησιωτικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ, δηλ. θαλάσσιας έκτασης εντός της οποίας ένα κράτος έχει δικαίωμα έρευνας ή άλλης εκμετάλλευσης των θαλάσσιων και υποθαλάσσιων πόρων).

Η υπόθεση της επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων στην Κρήτη, ξεκινώντας με τον καθορισμό ευθειών γραμμών βάσης, είχε αναγγελθεί τον **Οκτώβριο του 2018**. Και παρόλο ότι είχαν διαμορφωθεί τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα σύμφωνα με δήλωσή του ΥΠΕΞ Νίκου Κοτζιά, η υπόθεση πήγε στις καλένδες μετά τη συνάντηση του τότε πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα με τον Ερντογάν, προφανώς διότι ο Έλληνας πρωθυπουργός δεν επιθυμούσε πηγή έντασης με την Τουρκία σε προεκλογική περίοδο. Τώρα βέβαια ως αντιπολίτευση, ο κ. Τσίπρας απαιτεί από την κυβέρνηση Μητσοτάκη όσα δεν έκανε ο ίδιος όσο κυβερνούσε.

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη υιοθέτησε την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια στο Ιόνιο, αλλά όχι στο Αιγαίο και Λιβυκό Πέλαγος ούτε στην Ανατολική Μεσόγειο, αν και ο ΥΠΕΞ Νίκος Δένδιας δήλωσε ότι η διεύρυνση των χωρικών υδάτων θα συμπεριλάβει το νότιο και το ανατολικό κομμάτι της Κρήτης. **Όμως, παραμένει το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει επεκτείνει τον εναέριο χώρο της MONON κατά 10 μίλια, και τα χωρικά της ύδατα MONON κατά 6 μίλια σε Αιγαίο, Λιβυκό και Ανατολική Μεσόγειο.**

Όταν η Τουρκία καταπάτησε τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας υπογράφοντας το πρώτο παράνομο μνημόνιο με τη Λιβύη (2019), η Ελλάδα αντέδρασε υπογράφοντας συμφωνία μερικής οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο (2020). Αυτή η συμφωνία είναι θετική στο βαθμό που ακυρώνει το παράνομο Τούρκο-Λιβυκό μνημόνιο, παρόλο που (1) υποτιμήθηκε η έκταση της ΑΟΖ της

Ελλάδας και (2) δεν περιλήφθηκαν τα θαλάσσια ύδατα ανατολικά της Ρόδου με το Καστελόριζο. Επίσης θετική κίνηση ήταν ότι η Ελλάδα επέκτεινε τα χωρικά της ύδατα σε 12 μίλια στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου και των Ιονίων νήσων μέχρι το ακρωτήριο Ταίναρο της Πελοποννήσου, και σύναψε σχετική **συμφωνία ΑΟΖ με την Ιταλία.**

Τώρα είχαμε δεύτερη παράνομη συμφωνία Τουρκίας-Λιβύης, που έρχεται να υλοποιήσει το Τούρκο-Λιβυκό μνημόνιο παράνομης οριοθέτησης ΑΟΖ του 2019. Βέβαια, είναι προφανής η έλλειψη νομιμότητας αυτού του μνημονίου που αγνοεί την ΑΟΖ της Ελλάδας και της Αιγύπτου, όπως είναι προφανής και η έλλειψη διαφάνειάς του μια και γίνεται από μια προσωρινή μη-εκλεγμένη κυβέρνηση και δεν αναγνωρίζεται από το Κοινοβούλιο της Λιβύης. Σαν αντίδραση στη δεύτερη αυτή Τούρκο-Λιβυκή συμφωνία, αναλυτές και ακαδημαϊκοί προτείνουν την άμεση επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων νοτίως της Κρήτης στα 12 ναυτικά μίλια. Πράγματι, ήρθε η ώρα για επέκταση των χωρικών υδάτων και του εναέριου χώρου της Ελλάδας στα 12 ναυτικά μίλια, τόσο στο Λιβυκό και Αιγαίο όσο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Πέρασαν 40 χρόνια από τον ορισμό του εναέριου χώρου της Ελλάδας στα 10 ναυτικά μίλια (1931) για να τον αμφισβητήσει η Τουρκία, με συχνές πτήσεις Τουρκικών μαχητικών αεροσκαφών στον Ελληνικό εναέριο χώρο. Ομοίως, η Τουρκία αμφισβητεί τα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας. Μάλιστα, το 1995 η τουρκική εθνοσυνέλευση (Grand National Assembly of Turkey) εξουσιοδότησε με ψήφισμά της την Τουρκική κυβέρνηση να κηρύξει πόλεμο στην Ελλάδα (**casus belli**) σε περίπτωση που προχωρήσει στην νόμιμη επέκταση των χωρικών υδάτων της στα 12 ναυτικά μίλια. Όμως, ο **Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών** (άρθρο 2, παράγραφος 4) υπαγορεύει ότι *«Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους»*, στηρίζοντας το φυσικό δικαίωμα της Ελλάδας στην αυτοάμυνα.

Όσο για τον **εξοπλισμό των ελληνικών νησιών** για τον οποίο διαμαρτύρονται οι Τούρκοι, όλοι γνωρίζουν ότι αυτό έγινε μετά από τη σύσταση της στρατιάς του Αιγαίου από την Τουρκία. Δεδομένου ότι η Τουρκία (1) εισέβαλε στην Κύπρο το 1974 κατά παράβαση των διατάξεων της Συνθήκης Εγγύησης για την Κύπρο, (2) παραβιάζει συστηματικά τον ελληνικό εναέριο χώρο με στρατιωτικά αεροσκάφη της, (3) διατηρεί σημαντικές στρατιωτικές δυνάμεις σε περιοχές της ακτής της Μικράς Ασίας, απέναντι σε ελληνικά νησιά και (4) απειλεί με **casus belli**, η Ελλάδα νομιμοποιείται να εξοπλίσει τα ελληνικά νησιά για να ασκήσει το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Δεν μπορεί η Ελλάδα να αποδέχεται την αμφισβήτηση των θαλάσσιων κυριαρχικών δικαιωμάτων της λόγω παράνομων απειλών της Τουρκίας. Το γεγονός ότι η Τουρκία δεν έχει υπογράψει το Δίκαιο της Θάλασσας, δεν σημαίνει ότι αυτό δεν την δεσμεύει μια και αποτελεί εθιμικό δίκαιο. Η επέκταση των χωρικών

υδάτων και του εναέριου χώρου είναι μονομερές και αναφαίρετο δικαίωμα κάθε χώρας. Η Ελλάδα θα έπρεπε να το έχει ήδη εξασκήσει.

Πρόσφατα, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης προανήγγειλε ότι **ξεκινούν σεισμικές έρευνες** από την αμερικανική πολυεθνική εταιρεία *ExxonMobil* για τη διερεύνηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων σε δύο οικόπεδα νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Επίσης αποκάλυψε άνοιγμα προς τη Λιβύη για να οροθετηθούν θαλάσσιες ζώνες, και άφησε ανοιχτό το θέμα της επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια σε δύο περιοχές της Κρήτης ως απάντηση στη Τούρκο-Λιβυκή συμφωνία. Ελπίζει κανείς ότι η ανακοίνωση αυτή δεν οφείλεται απλά και μόνο στην ανάγκη αλλαγής ατζέντας του πρωθυπουργού λόγω του πρόσφατου σκανδάλου των υποκλοπών.

Το γεγονός ότι ο κ. Μητσοτάκης πρωτοστατεί στην πολεμική βοήθεια της Ουκρανίας και στην επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία, χωρίς να απαιτεί παρόμοιες κυρώσεις στην Τουρκία η οποία έχει εισβάλει στην Κύπρο, δείχνει ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός αποτυγχάνει να εκμεταλλευθεί την συγκυρία. Ως αντάλλαγμα, η **Ουάσιγκτον** μπορεί να συμφωνεί με την πρόσφατη ανακοίνωση της ελληνικής κυβέρνησης για επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια νότια της Κρήτης, όπως άλλωστε είχε στηρίξει **την οριοθέτηση θαλάσσιας ζώνης με την Αίγυπτο και είχε αποθαρρύνει το Τούρκο-Λιβυκό μνημόνιο με δήλωση του εκπροσώπου εξωτερικών** ότι «*η προσωρινή κυβέρνηση της Λιβύης υποχρεούται να μην εξετάζει νέες συμφωνίες που βλάπτουν τη σταθερότητα των εξωτερικών σχέσεων του Λιβυκού κράτους*».

Εν κατακλείδι, **η Ελλάδα οφείλει:**

- (1) Να προχωρήσει στην επέκταση των χωρικών υδάτων της στα 12 ναυτικά μίλια** σε Ανατολική Μεσόγειο, Αιγαίο και Λιβυκό (αρχής γενομένης από την Κρήτη), σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας.
- (2) Να εφαρμόσει κυρώσεις επί της Τουρκίας**, η οποία παραβιάζει εναέριο και θαλάσσιο ελληνικό χώρο και απειλεί με casus belli, παραβαίνοντας το Δίκαιο της Θάλασσας και τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
- (3) Να απαιτήσει από όλη την Ε.Ε. να εφαρμόσει κυρώσεις επί της Τουρκίας.** Άλλωστε, η ΕΕ έχει ήδη **ανακοινώσει επίσημα** ότι το Τούρκο-Λιβυκό μνημόνιο «*παραβιάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα τρίτων κρατών, δεν συμμορφώνεται με το Δίκαιο της Θάλασσας και δεν μπορεί να παράγει έννομα αποτελέσματα για τρίτα κράτη*». Να **οριοθετήσει ΑΟΖ με την Κύπρο το συντομότερο δυνατό**, δεδομένου ότι από εκεί μπορεί να περάσει ο αγωγός φυσικού αερίου **East Med**, βάσει της συμφωνίας που υπεγράφη από Ελλάδα, Κύπρο και Ισραήλ (2020). Σημειωτέο ότι η Ε.Ε. θεωρεί το έργο του East Med «*στρατηγικής σημασίας για την Ευρώπη*».